

KOREYS MAQOLLARIDA OBRAZLILIKNI YUZAGA CHIQARUVCHI METAFORA VA RAMZLAR

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17907451>

Haydarov Jasur Baxodirovich

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Koreys filologiyasi kafedrası o'qituvchisi

ANNOTATSIYA. *Ushbu maqolada koreys xalq maqollarida qo'llanilgan metafora va ramzlarning lingvopoetik tabiatini ochib berish maqsad qilingan. Maqollar millatning dunyoqarashi, estetik didi va madaniy qadriyatlarini aks ettiruvchi badiiy vosita sifatida tahlil qilinadi. Bunda koreys tilidagi maqollarda ishlatilgan obrazli ifodalar, tabiat unsurlari, hayvonlar, ranglar, va inson faoliyatiga oid ramzlar semantik hamda madaniy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Shu bilan birga, metafora orqali milliy tafakkurning ifodalanishi, ramzlarning assotsiativ mazmuni va ularning o'zbek tilidagi muqobillari bilan qiyosiy tahlili amalga oshirilgan. Natijada koreys maqollarida poetik obraz va lingvomadaniy ramzlarning xalq ruhiyati bilan uzviy bog'liqligi aniqlanadi.*

KALIT SO'ZLAR: *koreys maqollari, metafora, ramz, lingvopoetika, obraz, milliy tafakkur, madaniy konnotatsiya, qiyosiy tahlil, ramziy ma'no*

KIRISH

Har bir xalqning ma'naviy dunyosi, milliy tafakkuri va estetik didi, eng avvalo, uning xalq og'zaki ijodi — maqollar, matallar, afsonalar, qo'shiqlar va ertaklarda mujassamdir. Xususan, maqollar xalq hayot tajribasining ixcham va mazmunli ifodasi bo'lib, ular tilda ramziy obrazlar, badiiy vositalar va metaforik ifodalar orqali milliy mentalitetni namoyon etadi. Shu jihatdan koreys maqollarini o'rganish nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik, etnolingvistika va psixolingvistika uchun ham muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Koreys maqollaridagi metafora va ramzlar xalqning dunyoni idrok etish tarzini, tabiat, jamiyat va inson

o'rtasidagi uyg'unlikni ifoda etuvchi badiiy timsollar orqali yoritadi. Bu ramzlar orasida hayvonlar (masalan, yo'lbars, turna, it), tabiat hodisalari (shamol, yomg'ir, oy, quyosh), ranglar (oq, qora, qizil) hamda insoniy fazilatlarini ifodalovchi obrazlar alohida o'rin tutadi. Ular o'zining chuqur ma'nosi bilan xalq tafakkuridagi qadimiy tasavvurlar, diniy-mifologik qarashlar va hayotiy falsafani aks ettiradi.

Metafora va ramzlarning lingvopoetik xususiyatlarini tahlil qilish koreys tili estetik tizimining ichki mexanizmlarini ochib berish, shuningdek, o'zbek tilidagi maqollar bilan qiyosiy tahlil asosida umumiylik va milliy o'ziga

xoslikni aniqlash imkonini beradi. Shu bois, mazkur maqolada koreys maqollaridagi metafora va ramzlarning semantik, poetik hamda madaniy xususiyatlari o'rganiladi, ularning xalq tafakkuridagi o'rni va funksiyasi tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Koreys maqollarining semantik tuzilishi, ularning badiiy kuchi va xalq tafakkuridagi o'rni, asosan, metafora va ramz tizimiga tayanadi. Metafora koreys xalqining hayotiy tajribasini, tabiat bilan uyg'unlikda yashash falsafasini hamda insoniy qadriyatlarni obrazli shaklda ifoda etuvchi muhim vosita hisoblanadi. Ramz esa ushbu obrazni umumlashgan, estetik ma'no bilan boyitib, maqolning lingvopoetik qiymatini oshiradi.

1. Koreys maqollaridagi metaforalarning tabiati

Metafora — bu bir narsa yoki hodisaning boshqa narsa orqali ifodalanishidir. Koreys maqollarida metaforalar ko'pincha tabiat hodisalari, hayvonlar, ranglar yoki inson faoliyatiga oid unsurlar orqali quriladi. Masalan: “고양이 앞에 쥐 없다” (“Mushuk oldida sichqon yo'q”) — bu maqolda mushuk kuch va ustunlikning, sichqon esa zaiflik va qo'rquvning metaforik ramzi sifatida qo'llanadi.

“가는 말이 고와야 오는 말이 곱다” (“Yaxshi so'z aytsang, yaxshi so'z eshitasan”) — bu yerda so'z metaforik tarzda insonning xulqi va axloqiy munosabatini ifodalaydi.

Bunday metaforalar koreys xalqining jamiyatdagi o'zaro hurmat, muvozanat va muloqot madaniyatiga bo'lgan yondashuvini ko'rsatadi. Shu bilan birga, har bir metafora ortida xalqning qadimiy e'tiqodlari, konfutsiylik axloqiy qadriyatlari ham namoyon bo'ladi.

2. Ramzlarning lingvopoetik xususiyatlari

Koreys maqollarida ramz (символ)lar xalq dunyoqarashining estetik ifodasi bo'lib xizmat qiladi. Ramzlar milliy madaniyat bilan uzviy bog'liq bo'lib, ular orqali insoniy fazilatlar, ijtimoiy munosabatlar va tabiat bilan aloqadorlik ifodalanadi.

Masalan: “호랑이 굴에 가야 호랑이 새끼를 잡는다” (“Yo'lbars iniga kirganlargina yo'lbars bolasini tutadi”) — bu maqolda yo'lbars jasorat va xavfning, ini esa sinov va maqsad sari borish yo'lining ramzidir.

“백문이 불여일견” (“Yuz marta eshitgandan bir marta ko'rgan afzal”) — bu yerda ko'rish bilish va tajriba o'ttirishning ramzidir.

Koreys tilidagi ramzlarning poetik xususiyati shundaki, ular ko'pincha madaniy kodlar orqali tushuniladi. Masalan, turna qushi koreys xalqining ramzlar tizimida sadoqat va uzoq umr belgisi, oq rang esa poklik, halollik va ma'naviy tozalikning ifodasidir.

3. Koreys va o'zbek maqollaridagi ramziy o'xshashlik va farqlar

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, koreys va o'zbek maqollarida

ramzlarning ayrimlari o'xshash semantik maydonga ega. Masalan, har ikki tilda yo'lbars (kaplan) va bo'ri (bo'ri) kuch va jasorat ramzi sifatida ishlatiladi; suv esa hayot, sabr-toqat va poklikning ifodasidir.

Ammo farqli jihatlar ham mavjud. Koreys maqollarida tabiat unsurlari va hayvonlar ko'proq ramz sifatida ishlatilsa, o'zbek maqollarida mehnat, taqdir va axloqiy qadriyatlar asosiy ramziy markazni tashkil etadi.

4. Metafora va ramzlarning estetik funksiyasi

Metafora va ramz koreys maqollarida nafaqat badiiy vosita, balki xalq tafakkurining estetik kodidir. Ular orqali hayot falsafasi, insoniy qadriyatlar, axloqiy normalar, hatto tarixiy voqealar ham poetik ifoda topadi. Ramzlarning badiiy kuchi maqollarga ko'p qatlamli ma'no beradi, ularni o'qish jarayonida turlicha talqin qilish imkonini yaratadi.

Shuningdek, metafora va ramzlar tildagi emotsional ifodaning eng yuksak darajasini ta'minlaydi. Masalan, "Qo'lingdan ish kelsa, yo'lingdan o'tadi" mazmunidagi koreys maqoli "하늘은 스스로 돕는 자를 돕는다" ("Osmon o'ziga yordam beruvchiga yordam beradi") orqali insonning o'z kuchiga ishonishi, fidokorlik va mehnatsevarlik ramzi yoritiladi.

XULOSA

Koreys maqollarida metafora va ramzlarning lingvopoetik xususiyatlarini o'rganish natijalari shuni ko'rsatadiki, bu birliklar xalq tafakkuri, milliy dunyoqarash va madaniy qadriyatlarining

badiiy ifodasidir. Har bir metafora tildagi oddiy ifoda emas, balki xalqning ruhiy olami va ijtimoiy tajribasini mujassamlashtirgan madaniy kod sifatida namoyon bo'ladi.

Koreys maqollaridagi metaforik ifodalar ko'pincha tabiat unsurlari, hayvonlar va insoniy fazilatlar bilan bog'lanib, ularning semantik mazmuni orqali xalqning qadimiy falsafasi, axloqiy me'yorlari va estetik ideallari yoritiladi. Ramzlar esa bu jarayonda badiiy vosita sifatida xizmat qilib, maqolga chuqur ma'no, obrazlilik va poetik ohang bag'ishlaydi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, koreys maqollaridagi ramzlarning ko'pchiligi o'zbek maqollaridagi timsollar bilan semantik jihatdan o'xshashlikka ega bo'lib, bu ikki xalqning tarixiy-madaniy yaqinligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, koreys xalqining tabiatga yaqinligi, konfutsiylik axloqiy qadriyatlari va ijtimoiy uyg'unlik g'oyalari ularning maqollarida o'ziga xos poetik ramzlar orqali ifoda etilgan.

Shunday qilib, metafora va ramzlar koreys maqollarining lingvopoetik asosini tashkil etadi. Ular nafaqat til birliklari sifatida, balki milliy o'zlikni, estetik tafakkurni va xalq madaniyatining ichki ruhini ifodalovchi badiiy fenomen sifatida o'rganilishi lozim. Bu esa koreys va o'zbek maqollarini qiyosiy tahlil qilish orqali umumiy madaniy qadriyatlarni anglash, til va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlikni chuqurroq tushunishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jo‘rayev M. O‘zbek xalq maqollarining lingvopoetik xususiyatlari. – Toshkent: Fan, 2015.
2. Rahimova N. O‘zbek va koreys maqollarida ramziy timsollar: qiyosiy tahlil // O‘zDJTU ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2019.
3. 김광해. 한국 속담의 이해 [Koreys maqollarini tushunish]. – 서울: 집문당, 2005.
4. 이경재. 속담에 나타난 한국인의 사고방식 [Maqollarda namoyon bo‘lgan koreyslarning tafakkuri]. – 서울: 민속원, 2012.